

УДК 336.1

DOI 10.33111/sedu.2020.46.122.132

*Борисенко Лариса Миколаївна**

СУТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Анотація. В статті зроблено огляд закордонних та вітчизняних досліджень щодо проблем та модернізації системи державного фінансового контролю. Доведено необхідність розробки єдиної понятійно-категоріальної бази державного фінансового контролю України, узгодженої з міжнародними стандартами. Визначено дефініції категорій «контроль», «фінансовий контроль» та «державний фінансовий контроль»; узагальнено існуючі у вітчизняній фінансовій науці тлумачення та розроблено класифікацію на підставі даного узагальнення. Зазначено основні цілі та принципи державного фінансового контролю. Візуалізовано схему системи органів державного фінансового контролю та доведено, що саме поняття «контроль» врешті необхідно розглядати як принцип управління, стадію управлінського процесу та одну із функцій фінансового управління.

Ключові слова: контроль; фінансовий контроль; державний фінансовий контроль; аудит; інспектування.

Вступ. В умовах транснаціоналізації виробництва та під час інтеграційних процесів в урядах країн все частіше звертають увагу на роль державного фінансового контролю. Науковці займаються постійним вдосконаленням та спрощенням процесу державного регулювання, відповідно, даний процес вимагає розуміння та наукового обґрунтування механізмів фінансового контролю, які використовує держава під час здійснення своїх основних функцій. Теоретично обґрунтований контроль полегшує та пришвидшує роботу контролюючих органів. Беззаперечним є той факт, що держава не може функціонувати без чіткої системи контролю за сферами суспільного життя та суспільного виробництва.

До сьогодні науковці ще не дійшли до спільної думки з приводу трактування поняття «державний фінансовий контроль». Така неузгодженість між вченими уповільнює наукову розробку з цього напрямку, що спонукає до необхідності та розробки єдиної понятійно-категоріальної бази, яка б відповідала закріпленим функціям державного фінансового контролю. Що в свою чергу буде першим кроком у вирішенні всіх існуючих проблем з цього напрямку.

«У ринкових умовах господарювання відбувається не спрощення, а ускладнення фінансової діяльності, як наслідок – ускладнення і фінансового контролю, який об'єктивно притаманний усім типам економіки» [1, с.234]. Ми спостеріга-

* Борисенко Лариса Миколаївна — аспірант ПВНЗ «Європейський університет», ORCID 0000-0002-9789-9256, nproklynko@gmail.com

ємо пряму залежність між ефективним державним фінансовим контролем та станом державних фінансів, що в кінцевому випадку впливає на стан економіки держави. Що не все гаразд в Україні в цьому напрямі ми можемо бачити за результатами перевірок суб'єктів державного фінансового контролю, бачимо річні звіти щодо чисельних фінансових порушень, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів.

Теоретико - методичні засади державного фінансового контролю досліджують вже відносно довгий час багато вітчизняних вчених, серед яких слід виділити таких як Н. Виговська, Н. Владімірова, Ю. Гаруст, М. Головань, Л. Гаращук, Г. Даценко, Л. Дікань, Т. Давидюк, С. Дячек, Т. Жадан, Т. Кривцова, Л. Катроша, О. Манайленко, Ю. Макаренко, Л. Лисяк, Ю. Кажушко, О. Стеблянко, І. Стефанюк, В. Піхоцький та інші.

В результаті проведеного дослідження встановлено, що дослідники в усьому світі приділяють значну увагу питанню державного фінансового контролю, однак, загальний підхід до цього поняття відсутній.

Постановка завдання. До цього часу відсутній єдиний підхід до трактування поняття «державний фінансовий контроль». Цей факт уповільнює та погіршує процес ефективного управління фінансовими ресурсами держави, відповідно має негативний вплив на соціально-економічне зростання України.

Метою дослідження є узагальнення поглядів на поняття «державний фінансовий контроль». Досягнення поставленої мети обумовили потребу у виконанні низки послідовних завдань, а саме: визначити сутність дефініцій категорій «контроль», «фінансовий контроль», «державний фінансовий контроль», узагальнити існуючі поняття; розкрити логічний ланцюг опрацьованих категоріальних визначень та запропонувати напрями його розвитку; розробити авторське визначення поняття «державний фінансовий контроль».

В процесі написання статті було використано загальнонаукові методи такі як: аналіз та синтез під час вивчення сутності теоретичних засад державного фінансового контролю, метод індукції та дедукції, а також графічний метод та метод порівняння.

Результати. Згідно Господарського кодексу України держава здійснює контроль і нагляд за господарською діяльністю: у сфері збереження та витрачання коштів і матеріальних цінностей суб'єктами господарських відносин – за станом і достовірністю бухгалтерського обліку та звітності; у сфері фінансових, кредитних відносин – за додержанням суб'єктами господарювання кредитних зобов'язань перед державою та розрахункової дисципліни, додержанням вимог валютного законодавства, податкової дисципліни (ст.19) [2]. Тобто, за допомогою контролю держава впливає на ефективність і результативність господарської діяльності.

Так, Т.О. Кривцова і Н.П. Владімірова у своїх дослідженнях виділяють три підходи до визначення поняття «контроль», а саме: процесний, системний та функціональний. Пояснюють це тим, що контроль є багатогранною та багатофунк-

ціональною економічною категорією [3]. Ми ж в свою чергу, за допомогою декомпозиції проведемо дослідження поняття «контроль», «фінансовий контроль» та «державний фінансовий контроль».

Етимологічний аналіз поняття «контроль» (з франц. controle) дає змогу засвідчити, з одного боку, про такі складові, як протидія (з лат. contra) та процес виконання певної дії (з англ. role). Іншими словами, «контроль» розкривається не тільки через процеси нагляду або перевірки, а й із додаванням до цих процесів такого, що попереджає їх, тобто – спостереження – переслідуючи загальну мету – ідентифікацію небажаного стану або факту. Якщо розглядати слово «контроль» як похідне з англійської мови і опираючись на аргументацію Оксфордського англійського словника, де «контроль» має три значення: перевіряти, контролювати; вимагати звіту, звітування; стриму вати, скеровувати вільні дії [4]. Отже, поняття «контроль» в слов'янських мовах є запозиченням з французької мови. У табл. 1 систематизовано наукові та практичні підходи до трактування сутності поняття «контроль» вітчизняними науковцями.

Таблиця 1

НАУКОВІ ТА ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ КАТЕГОРІЇ «КОНТРОЛЬ»

Автор	Трактування
М. Головань	«повторне повернення до раніше розглянутого питання, його перевірка означає перевірку виконання тих чи інших господарських рішень з метою встановлення їх законності та економічної доцільності» [5, С.134]
Л. Лисяк	«у широкому розумінні він представляє собою встановлення певного «порядку», тобто оцінку поточного стану явища за критерієм відповідності до вимог, виявлення відхилень і порушень вимог та застосування заходів їх запобігання чи усунення» [6, с.201].
В. Гарашук	«перевірка (або спостереження з ціллю перевірки) для протидії чомусь небажаному, тобто виявлення, попередження та припинення протиправної поведінки з боку будь-кого» [7, с. 37].
Л. Дікань	«розглядають поняття «контроль» у двох аспектах: як функцію управління та як економічну категорію. Контроль як функція управління відображає більш прикладний аспект тоді, коли контроль як економічна категорія має виключно теоретичне значення» [8]

Джерело: складено за даними [5, 6, 7, 8]

Здійснюючи аналіз табл.1. можна зробити висновок, що «контроль» врешті необхідно розглядати як один із принцип управління, як певну стадію управлінського процесу та як одну із функцій управління.

Контроль завжди виникає на кожній стадії управлінського процесу. Тобто, при контролі концентрується увага об'єкта в бажаному напрямі і орієнтує його на досягнення цілі. Сам по собі контроль, може бути і корисним, і шкідливим, і таким він дійсно є в житті, дивлячись на умови його застосування. Контроль обов'язково забезпечує зворотній зв'язок, інформує про стан процесу, дозволяє усунути недоліки.

У Лімській декларації керівних принципів контролю, прийнятою даною організацією, говориться, що організація контролю є обов'язковим елементом управління державними фінансовими засобами, оскільки таке управління тягне за собою відповідальність перед суспільством [9]. Поняття контроль не закріплено на законодавчому рівні в Україні.

Що стосується широковживаного терміну «фінансовий контроль» то він часто зустрічається у Німеччині [10, с.16]. «Державний контроль» в основному використовують науковці при описі державних контрольних органів пострадянських країн. Ці два поняття різні за своєю суттю. Державний фінансовий контроль обов'язково здійснюють суб'єкти контролю. Про «фінансовий контроль» можна сказати так, що він існує в будь якому суспільстві, де є необхідність впорядкування фінансових відносин. У табл.2. запропоновано основні підходи до поняття «фінансовий контроль».

Таблиця 2

**ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ
«ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ»**

Автор	Трактування поняття «фінансовий контроль»
Н. Виговська О. Стеблянко	це контроль законодавчих і виконавчих органів влади всіх рівнів, а також спеціально створених установ за фінансовою діяльністю всіх економічних суб'єктів: держави, підприємств та установ [11, с. 108].
І. Стефанюк	це система активних дій, що здійснюються органами державної влади, місцевого самоврядування та громадянами України, щодо стеження за функціонуванням будь якого об'єкта управління у частині утворення, розподілу й використання ним фінансових ресурсів із метою оцінки економічної ефективності господарської діяльності, виявлення і блокування у ній відхилень, що перешкоджають законному й ефективному використанню майна і коштів, розширеному відтворенню виробництва, задоволенню державних, колективних та приватних інтересів і потреб, а також удосконалення управління економікою» [12].
Ю. Гаруст Д. Горошко	важливим елементом управлінської діяльності, організаційного керівництва, однією з форм втілення у життя прийнятих державними органами рішень [13, с. 57].
Г. Даценко	це система спостереження і перевірки процесу фінансової діяльності. [14, с.255]

Джерело: складено за даними [11, 12, 13, 14].

Аналіз понять «фінансовий контроль», наведених у табл.2., дозволяє зробити висновок, що «фінансовий контроль» розглядають з позиції: діяльності органів фінансового контролю, як функцію управління, та як систему спостереження і перевірки, дій та контрольних заходів та як вид фінансової діяльності держави.

Важливе місце в системі контролю посідає державний контроль, тобто контроль за діяльністю господарюючого суб'єкта зі сторони держави. За своєю суттю «державний контроль – це перевірка державою того, як державні службовці виконують покладені на них обов'язки, як функціонує державна служба в цілому» [15, с. 16]. Головне завдання державного контролю полягає у покращенні ефективності діяльності органів державної влади щодо захисту інтересів держави та

суспільства в цілому шляхом посилення відповідальності цих органів та їх посадових осіб за виконання покладених на них обов'язків. Державний контроль за своєю суттю здійснюється від імені держави спеціальними органами контролю, не пов'язаними будь якими іншими функціями.

Державний контроль поділяється на окремі види, ключове місце серед яких, на нашу думку, об'єктивно займає державний фінансовий контроль. Ми вважаємо, що поняття «державний фінансовий контроль» (табл.3.) є вужче за змістом від поняття «фінансовий контроль». У проекті Закону України «Про основні засади діяльності органів державного фінансового контролю» [16], державний фінансовий запропоновано розглядати як урядовий фінансовий контроль, що здійснюється органами державного фінансового контролю щодо забезпечення законного, ефективного, економічного та результативного формування, розподілу, управління та використання державних ресурсів суб'єктами контролю та спрямований на попередження, виявлення та усунення порушень фінансово-бюджетної дисципліни [16].

Таблиця 3

ОСНОВНІ ПОГЛЯДИ ВЧЕНИХ НА ПОНЯТТЯ «ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ»

Автор	Трактування поняття «державний фінансовий контроль»
І. Стефанюк	діяльність уповноважених суб'єктів щодо оцінки ефективності фінансового управління ресурсами [12, с.17].
Н. Виговська О. Стеблянко	система економічних відносин, спрямованих на забезпечення законності, ефективності, економічної доцільності формування, розподілу і використання фінансових ресурсів держави і суб'єктів місцевого самоврядування з метою ефективного соціально-економічного розвитку країни та окремих регіонів. [11, с. 109].
В. Піхоцький	це багатоаспектна система спостереження і перевірки законності, доцільності, раціональності та ефективності процесів формування і використання фінансових ресурсів на будь-якому рівні управління для оцінки ефективності прийнятих управлінських рішень і досягнення на цій основі економічного прогресу [15].

Джерело: [11, 12,15]

Вивчення різних позицій авторів дає змогу нам дійти висновку, що науковці та практики продовжують змішувати поняття «фінансовий контроль» і «державний фінансовий контроль», через що до сьогодні відсутнє навіть усталене визначення цих категорій. Виділивши основні поняття (табл.3.) можна зробити висновок, що державний фінансовий контроль – це система заходів та діяльність суб'єктів державного фінансового контролю з метою перевірки законності, достовірності, ефективності, доцільності при розподілі та використанні коштів для виявлення, усунення і виключення порушень у майбутньому.

Нині в Україні ще досі лишається не вирішеною проблема створення цілісної системи державного фінансового контролю. Функції та повноваження державних органів дублюються.

Суб'єкти державного фінансового контролю – це органи державної влади і державного управління (Рахункова палата України, Міністерство фінансів України, Державна аудиторська служба України, Державна казначейська служба України, обласні державні адміністрації, міські державні адміністрації в м. Києві, районні державні адміністрації, виконавчі органи місцевих рад та інші), які спрямовують контрольні дії на діяльність об'єкта контролю на підставі законодавчих актів та встановлених повноважень. Особливістю суб'єкта контролю у даному випадку є те, що він одночасно може бути і об'єктом контролю для інших.

Система органів державного фінансового контролю зображено на рис. 1.

Рисунок. 1. Система органів державного фінансового контролю України

Джерело: власна розробка автора

В Україні органом зовнішнього державного фінансового контролю є Рахункова палата України. Повноваження Рахункової палати України поширюються на діяльність громадських об'єднань, недержавних фондів та інших недержавних некомерційних організацій, якщо ними або їм були перераховані, використані кошти державного бюджету, а також у випадках використання державної власності. Служби внутрішнього державного контролю створюються всередині окремих відомств і організацій, в той час як зовнішні контрольні служби не є частиною організаційної структури установ, що перевіряються» [17].

Об'єктом державного фінансового контролю є діяльність, пов'язана з використанням фінансових ресурсів. Основні цілі державного фінансового контролю полягають у запобіганні фінансовим правопорушенням, у разі таких правопорушень притягнути винних до відповідальності. Відповідно завдання державного фінансового контролю охоплюють питання забезпечення законності, ефективності та фінансової дисципліни у державі. Державний фінансовий контроль має свої види, складові, форми та методи, представлені у табл. 4.

Таблиця 4

**СУКУПНІСТЬ СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО
ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ, ЯКІ ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ЇЇ ЦІЛІСНІСТЬ**

Види контролю	Елементи контролю	Форми контролю	Методи контролю	Принципи контролю	Характер організації контролю
Вищий	Суб'єкт контролю	Попередній	Ревізія	Каузальність	Плановий
Зовнішній	Об'єкт контролю	Поточний	Аудит	Періодичність	Позаплановий
Внутрішній	Предмет контролю	Наступний	Інспектування	Пріоритетність	Додатковий

Джерело: власна розробка автора

Виходячи з сукупності складових елементів даної системи контролю, маємо встановлено структурні зв'язки між складовими елементами. Перш за все це відповідність форм контролю його методам, а саме попередній контроль відповідає ревізії, поточний відповідає аудиту, а наступний – інспектуванню. В табл. 4 простежується принцип пріоритетності, який визначає для кожного виду контролю основні притаманні йому форми та методи.

Також слід обов'язково дотримуватися принципів періодичності під час планування, організації та здійснення контрольних заходів суб'єктами контролю. Наслідком зобов'язання щодо досягнення критерію якості системи є здатність системи здійснювати контрольні заходи щодо усього обсягу державних фінансових ресурсів.

Державний фінансовий контроль буде внутрішнім, якщо об'єкт даного контролю підпорядкований суб'єкту контрольних дій; і зовнішнім, якщо такої підпорядкованості не має. Проте, слід зауважити, що будь-який суб'єкт державного фінансового контролю може бути і підконтрольним об'єктом, а для будь-якого об'єкту контролю такий контроль завжди буде зовнішнім. За рівнем делегування контрольних повноважень державний фінансовий контроль буде прямим, якщо він здійснюється безпосередньо суб'єктами контролю в межах контрольних повноважень, наданих їм законом; і опосередкованим, якщо частина або окремі контрольні повноваження суб'єктів ДФК делеговані іншим виконавцям [19].

Висновки. В результаті проведеного дослідження проаналізовано та класифіковано визначення категоріальних понять «контроль», «фінансовий контроль» та

«державний фінансовий контроль», що зумовлює акрейти від абстрактних понять до конкретних. Державний фінансовий контроль виділено в окремий вид контролю, що розвиває єдиний понятійно-категоріальний апарат теорії державного фінансового контролю.

Державний фінансовий контроль виступає завершальним етапом процесу державного управління та є необхідною умовою для демократичного суспільства. Його функціональність є підставою для здійснення своїх завдань відповідними державними органами влади та управління, пронизує фінансово-господарську діяльність усіх господарюючих суб'єктів. Що стосується правової бази державного фінансового контролю, її формування триває.

Література

1. Виговська Н.Г., Дячек С.М. Трансформація державного фінансового контролю в контексті забезпечення національної економічної безпеки. *Приазовський економічний вісник*. №5 (16). 2019. С. 234-238
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 05.11.2019)
3. Кривоносова Т.О., Владімірова Н.П. Сутність державного фінансового контролю в контексті забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання. *Ефективна економіка*. №2. 2015. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3837> (дата звернення: 05.11.2019)
4. Макаренко Ю. Дефініція державного контролю у сфері земельних ресурсів: проблемні питання формулювання. *Національний юридический журнал: теорія и практика*. 2019. URL: http://www.jurnaluljuristic.in.ua/archive/2019/3/part_1/14.pdf (дата звернення: 18.11.2019)
5. Головань М.М. Державний фінансовий контроль і його реформування. *Фінанси України*. 2003. № 9. С. 133–140.
6. Лисяк Л.В. Розвиток державного фінансового контролю в Україні. *Економічний вісник університету*. 2015. Вип. 26(1). С. 200–206
7. Гаращук В.М. Контроль на нагляд у державному управлінні. Монографія. Харків. Фоліо. 2002. 176 с.
8. Дікань Л.В., Кожушко О.В., Лядова Ю.О. та ін. Контроль у бюджетних установах: теорія та практика: монографія. за заг. ред. канд. екон. наук, професора Л.В. Дікань. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2016. 332 с.
9. Лімська декларація керівних принципів контролю: міжнародний документ від 01.01.1977. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/604_001 (дата звернення: 01.10.2019)
10. Zavelberg Heinz Cunter. Die Kontrolle der Staatsfinanzen: Geschichte und Gegenwart, 1714-1989; Festschrift zur 275. Wiederkehr der Errichtung der Preubischen General-Rechen-Kammer / hrsg. Von Heinz Cunter Zavelberg. Mit Beitr. Von Hans Herbert von Arnim - Berlin : Dunker u. Humblot, 1989. – 528 S.
11. Виговська Н., Стеблянко О. Державний фінансовий контроль у системі регулювання земельних відносин. *Галицький економічний вісник*. 2012. № 4(37). С. 104–111
12. Стефанюк І. Б. Державний фінансовий контроль підприємницької діяльності в Україні: Авторефер. дис.. канд. екон. наук. К.: НДФІ при Міністерстві фінансів України. 2002. 18 с

13. Гаруст Ю.В. Правовий механізм удосконалення державного контролю за суб'єктами управління фінансовою системою України. *Правові горизонти*. №14 (27). 2019. С. 55-59
14. Даценко Г.В. Вдосконалення складових елементів державного фінансового контролю в Україні. *Вісник ЧТЕІ. Економічні науки*. 2013. № 2. С. 254–257.
15. Піхоцький В. Ф. Система державного фінансового контролю в Україні: монографія. Львів. 2014. 334 с.
16. Проект Закону України «Про основні засади діяльності органів державного фінансового контролю». URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH70E00A.html (дата звернення: 01.10.2019)
17. Поліщук В.В. Напрямки удосконалення системи державного фінансового контролю: впровадження стратегічного аудиту. *Публічне управління: теорія та практика*. 2014. Вип. 1. С. 145–149.
18. Катроша Л. В. Види державного фінансового контролю. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2012. Вип. 36. С. 194–199.
19. Жадан Т.А., Давидюк Т.В., Маноїленко О.В., Якименко-Терещенко Н.В. Класифікація державного фінансового контролю: проблеми побудови та напрямки вдосконалення. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/40898/3/2019_Zhadan_Klasyf_derzh_fin_kontroliu.pdf (дата звернення 08.10.2019)

References

1. Vyhovska, N.H., Diachek, S.M. “Transformatsiia derzhavnoho finansovoho kontroliu v konteksti zabezpechennia natsionalnoi ekonomichnoi bezpeky”. [“Transformation of the sovereign financial control in the context of the protection of the national economic security”]. *Pryazovskiy ekonomichnyi visnyk* 5 (16) (2019): 234-238. [in Ukraine].
2. “Hospodarskyi kodeks Ukrainy”. [“Economic code of Ukraine”]. 436-IV (2003): URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> 16. [in Ukraine].
3. Krivtsova, T.O., Vladimirova, N.P. “Sutnist derzhavnoho finansovoho kontroliu v konteksti zabezpechennia finansovoi bezpeky subiektiv hospodariuvannia”. [“The essence of public financial control in the context of ensuring the financial security of economic entities”]. *Efektivna ekonomika* 2(2015): URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3837> . [in Ukraine].
4. Makarenko, Yu. “Definitsiia derzhavnoho kontroliu u sferi zemelnykh resursiv: problemni pytannia formulivannia”. [“Definition of state control in the field of land resources: problematic issues of formulation”]. *Natsionalnyi yurydychnyi zhurnal: teoriia i praktyka* (2019): URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2019/3/part_1/14.pdf . [in Ukraine].
5. Holovan, M.M. “Derzhavnyi finansovyi kontrol i yoho reformuvannia”. [“Public financial control and its reform”]. *Finansy Ukrainy*. 9 (2003): 133-140. [in Ukraine].
6. Lysiak L.V. “Rozvytok derzhavnoho finansovoho kontroliu v Ukraini”. [“Development of state financial control in Ukraine”]. *Ekonomichnyi visnyk universytetu*. 26 (1) (2015): 200-206. [in Ukraine].
7. Harashchuk, V.M. “Kontrol na nahliad u derzhavnomu upravlinni”. [“Control over supervision in public administration”]. *Monohrafiia* (2002): 176. [in Ukraine].
8. Dikan, L.V., Kozhushko, O.V., Liadova, Yu.O. ta in. “Kontrol u biudzhethnykh ustanovakh: teoriia ta praktyka”. [“Control in budgetary institutions: theory and practice”]. *Monohrafiia* (2016): 332. [in Ukraine].

9. "Limska deklaratsiia kerivnykh pryntsyviv kontroliu: mizhnarodnyi dokument vid 01.01.1977". ["Lima Declaration of Guidelines for Control: International document dated 01.01.1977"]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/604_001. [in Ukraine].
10. Zavelberg, Heinz Cunter "Die Kontrolle der Staatsfinanzen: Geschichte und Gegenwart, 1714-1989". (1989): 528. [in Germany].
11. Vyhovska, N., Steblianko, O. "Derzhavnyi finansovyi kontrol u systemi rehuliuвання zemelnykh vidnosyn". ["State financial control in the system of land relations regulation"]. *Halyskyi ekonomichnyi visnyk* 4(37) (2012): 104-111. [in Ukraine].
12. Stefaniuk, I. B. "Derzhavnyi finansovyi kontrol pidpriemnytskoi diialnosti v Ukraini". ["State financial control of business activity in Ukraine"]. Avtorefer. dys.. kand.ekon.nauk. K.: NDFI pry Ministerstvi finansiv Ukrainy (2002): 18. [in Ukraine].
13. Harust, Yu.V. "Pravovyi mekhanizm udoskonalennia derzhavnoho kontroliu za subiektamy upravlinnia finansovoiu systemoiu Ukrainy". ["Legal mechanism for improving state control over the subjects of management of the financial system of Ukraine"]. *Pravovi horyzonty* 14(27) (2019): 55-59. [in Ukraine].
14. Datsenko, H.V. "Vdoskonalennia skladovykh elementiv derzhavnoho finansovoho kontroliu v Ukraini". ["Improving the components of public financial control in Ukraine"]. *Visnyk ChTEL. Ekonomichni nauky*. 2 (2013): 254-257. [in Ukraine].
15. Pikhotskyi, V. F. "Systema derzhavnoho finansovoho kontroliu v Ukraini". ["The system of state financial control in Ukraine"]. monohrafiia (2014): 334. [in Ukraine].
16. Proekt Zakonu Ukrainy "Pro osnovni zasady diialnosti orhaniv derzhavnoho finansovoho kontroliu". ["About the basic principles of activity of bodies of the state financial control"]. http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH70E00A.html. [in Ukraine].
17. Polishchuk, V.V. "Napriamky udoskonalennia systemy derzhavnoho finansovoho kontroliu: vprovadzhennia stratehichnoho audytu". ["Directions for improving the system of public financial control: the introduction of strategic audit"]. *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka*. 1 (2014): 145-149. [in Ukraine].
18. Katrosha, L. V. "Vydy derzhavnoho finansovoho kontroliu". ["Types of public financial control"]. *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy*. 36 (2012): 194-199. [in Ukraine].
19. Zhadan, T.A., Davydiuk, T.V., Manoilenko, O.V., Yakymenko-Tereshchenko, N.V. "Klasyfikatsiia derzhavnoho finansovoho kontroliu: problemy pobudovy ta napriamky vdoskonalennia". ["Classification of public financial control: construction problems and areas for improvement"]. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/40898/3/2019_Zhadan_Klasyf_derzh_fin_kontroliu.pdf. [in Ukraine].

СУТЬ И ЗНАЧЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ В УКРАИНЕ

Борисенко Лариса Николаевна,

аспирант ЧВУЗ «Европейский университет»

ORCID 0000-0002-9789-9256

Аннотация. В статье представлен обзор зарубежных и отечественных исследований по проблемам и модернизации системы государственного финансового контроля. Доказана необходимость в разработке единой понятийно-категориальной базы государственного финансового контроля Украины согласно международным стандартам. Определены дефиниции

категорий «контроль», «финансовый контроль» и «государственный финансовый контроль», обобщены существующие в отечественной финансовой науке толкования и разработана классификация на основании данного обобщения. Указаны основные цели и принципы государственного финансового контроля. Визуализирована схема системы органов государственного контроля и доказано, что само понятие «контроль» необходимо рассматривать как: принцип управления, как стадию управленческого процесса и как одну из функций управления.

Ключевые слова: контроль; финансовый контроль; государственный финансовый контроль; аудит; инспектирование.

THE ESSENCE AND SIGNIFICANCE OF PUBLIC FINANCIAL CONTROL IN UKRAINE

Larysa M. Borysenko,

Postgraduate of Higher private educational
institution «European University»
ORCID 0000-0002-9789-9256

Abstract. This paper presents an overview of foreign and domestic research, on issues and modernization of the system of state financial control. The need to develop a conceptual categorical base of the state financial control of Ukraine in accordance with the international standard, have been identified. Since, "state financial control" synthesizes a number of complementary concepts such as "control", "financial control" and general idea of public functions; the given concepts have been classified. "Financial control" and "state financial control" are classified by common categories: function, system and institution. The main goals and principles of state financial control are indicated. The system of public financial control bodies is schematically depicted. It is proved that the concept of "public financial control" is narrower in meaning than the concept of "financial control".

We have identified public financial control as a separate type of control. This article is a kind of theoretical contribution to the formation of a single conceptual and categorical apparatus of public financial control.

The main problem in Ukraine has been identified, and the problem of creating an integrated system of state financial control remains unresolved in the country. It is noted that the functions and powers of state bodies are duplicated.

Public financial control is the final stage of the public administration process.

The main purpose of public financial control is manifested in the practical satisfaction of the purpose of public life. That is, public financial control is a necessary condition for a democratic society and is a legitimate activity of public authorities and management, which permeates all financial and economic activities. As for the legal framework of state financial control, it is not yet fully formed, the current laws are valid for a particular control service separately, there is no unification.

Keywords: control; financial control; state financial control; audit; inspection.

Стаття надійшла до редакції 10.05.2020